

Traktat niemiecko-brytyjski: historyczne porozumienie na trudne czasy

Lidia Gibadło, Jacek Tarociński

Podczas wizyty kanclerza Friedricha Merza (CDU) 17 lipca w Londynie doszło do podpisania brytyjsko-niemieckiego Traktatu o przyjaźni i współpracy dwustronnej (Kensington Treaty). Zakłada on współdziałanie w wielu obszarach: od polityki zagranicznej przez gospodarkę i innowacje, aż po transformację energetyczną i rolnictwo. Najwięcej miejsca obie strony poświęciły aktywizacji kooperacji w dziedzinie bezpieczeństwa, w tym wewnętrznego (migracje), i obronności. W Traktacie podkreślono znaczenie NATO oraz odwołano się do zobowiązań wynikających z art. 5 traktatu waszyngtońskiego i potwierdzono je, ale zawarto zarazem dodatkową klauzulę obronną. Wielka Brytania i RFN zobowiązują się w niej do udzielenia sobie wzajemnej pomocy, włączając środki wojskowe, w przypadku zbrojnej napaści na jedno z nich. Stwierdzają przy tym, że nie istnieje żadne zagrożenie strategiczne dla jednej ze stron, które nie stanowiłoby równocześnie takiego niebezpieczeństwa dla drugiej. Oba państwa będą utrzymywały ścisły dialog w kwestiach obronności będących przedmiotem ich wspólnego zainteresowania, w tym nuklearnych. Londyn i Berlin zdefiniowały przy tym rosyjską agresję na kontynencie europejskim jako najpoważniejsze zagrożenie dla ich bezpieczeństwa. W odrębnym aneksie Wielka Brytania i RFN zapowiedziały realizację 17 projektów, które będą ewaluowane co dwa lata podczas dwustronnych konsultacji międzyrządowych (zob. Aneks).

Dla Niemiec nowy traktat potwierdza wolę zacieśnienia współpracy z najważniejszym europejskim sojusznikiem spoza UE. Ma także przypieczętować współdziałanie obu państw wobec perspektywy zmniejszania zaangażowania USA w Europie. Z punktu widzenia Wielkiej Brytanii umowa z RFN ma programować pobrexitową kooperację w obszarze bezpieczeństwa i gospodarki ze strategicznym partnerem na kontynencie. Londyn i Berlin postrzegają traktat jako uzupełnienie wzmocnionej współpracy obu stron z Paryżem i zapowiedź większego wykorzystania formatu E3 (Wielka Brytania, Francja, RFN) w bezpieczeństwie europejskim (zob. [Francja i Wielka Brytania: początek dwustronnej koordynacji odstraszania nuklearnego](#)).

Komentarz

- **Traktat jest pierwszym tak kompleksowym porozumieniem zawartym między Niemcami a Wielką Brytanią po II wojnie światowej.** Prace nad nim prowadził już rząd Olafa Scholza (SPD). W październiku 2024 r. strony podpisały porozumienie obronne zacieśniające współpracę wojskową i przemysłów zbrojeniowych. Dokumenty te wpisują się w niemiecką politykę możliwie bliskiego zbliżenia z Londynem po brexicie. Jej realizacji

sprzyjają obawy o utrzymanie wojskowej obecności USA w Europie, zagrożenie rosyjskie oraz otwartość rządu Keira Starmera na kooperację z UE.

- **Nowy traktat domyka „trójkąt” podobnych porozumień między najsilniejszymi gospodarczo i militarnie państwami Europy – Wielką Brytanią, Francją i Niemcami w formacie E3.** W ich zamyśle ma on stanowić rdzeń koordynacji działań na rzecz bezpieczeństwa europejskiego z możliwością rozszerzenia o innych aktorów (np. Włochy i Polskę). Obecnie skupiać się ma na zapewnieniu stabilnego wsparcia dla Kijowa (Londyn i Paryż koordynują tzw. koalicję chętnych, a Londyn i Berlin tzw. grupę Ramstein), kształtowaniu relacji z USA i stabilizacji sytuacji na Bliskim Wschodzie. Wielka Brytania, Francja i RFN postrzegają swoje bezpieczeństwo jako nierozdzielnie ze sobą związane, co rodzi pewne ryzyko wytworzenia się na kontynencie europejskim jego dwóch poziomów (z zachodnią strefą wzmocnionych gwarancji), a także zdominowania dialogu USA–Europa przez E3.
- **Berlin i Londyn za podstawę swojego bezpieczeństwa uznali zaangażowanie w NATO i wypełnianie wynikających z tego zobowiązań oraz działanie na rzecz bliższej współpracy między Sojuszem a UE.** Deklaracja wzajemnej obrony nie pociąga jednak za sobą wyrażnie wzmocnionej kooperacji między siłami zbrojnymi Niemiec i Wielkiej Brytanii. Nie powstaną wspólne stałe formacje (jak np. Niemiecko-Francuska Brygada) ani siły (jak np. brytyjsko-francuskie Połączone Siły Wspólne). Uzgodniono natomiast rozszerzenie istniejących programów wymiany (oficerowie z jednego państwa będą pełnić służbę w jednostkach drugiego), wspólne szkolenia i kursy sztabowe. Z perspektywy państw frontowych NATO istotne jest to, że obie strony planują rozwijać wielodomenową kooperację ukierunkowaną na udział w operacji obrony zbiorowej o wysokiej intensywności, ze szczególnym uwzględnieniem flank północnej i wschodniej. W kontekście ochrony infrastruktury krytycznej i morskich linii komunikacyjnych ubiegłoroczne porozumienie resortów obrony zapowiedziało epizodyczne rozmieszczanie w Szkocji niemieckich samolotów P-8A (po ich wejściu do służby), służących wykrywaniu i zwalczaniu okrętów podwodnych.
- **Dobrze już rozwinięta współpraca przemysłów zbrojeniowych Wielkiej Brytanii i Niemiec ma ulec w przyszłości dalszemu wzmocnieniu.** Zarazem w ostatnich latach jest ona asymetryczna – opiera się głównie na eksporcie, produkcji i wspólnym rozwijaniu niemieckich systemów w Wielkiej Brytanii. Pogłębiona kooperacja dotyczy głównie utrzymania oraz rozwoju uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) na wyposażeniu obu państw (wozy Boxer, armatohaubice RCH 155, nowe torpedy dla samolotów rozpoznania morskiego), a także inwestycji w nowe technologie, takie jak sztuczna inteligencja w systemach uzbrojenia, obrona przed dronami i cyberbezpieczeństwo. Zapowiedziana synchronizacja prawa dotyczącego eksportu UiSW (przystąpienie Wielkiej Brytanii do stosownego traktatu między RFN a Francją z 2019 r., do którego dołączyła też Hiszpania) może przełożyć się na jego znaczący wzrost i zwiększenie opłacalności europejskich projektów zbrojeniowych. Różnice w prawie eksportowym są jedną z największych przeszkód w eksporcie wielonarodowych systemów uzbrojenia, szczególnie na rynki pozaeuropejskie. Co ważne w kontekście odstraszania Rosji – Londyn i Berlin będą kontynuować prace nad pociskami manewrującymi dalekiego zasięgu (European Long Range Strike Approach).

- **Treść traktatu i uzgodnione projekty wskazują na wolę intensyfikacji współpracy w takich obszarach jak infrastruktura, gospodarka i nowe technologie.** Dla Wielkiej Brytanii Niemcy są drugim partnerem handlowym, a dla RFN Wielka Brytania dziewiątym. Z perspektywy Londynu traktat jest szansą na poprawę relacji gospodarczych z Berlinem po brexicie – jeszcze w 2016 r. Wielka Brytania była trzecim partnerem handlowym Niemiec. W ciągu najbliższej dekady oba państwa będą pracowały nad rozwojem korytarza wodowego oraz bezpośrednim połączeniem kolejowym Londyn–Berlin. Zapowiedziały również ustanowienie strategicznego partnerstwa kosmicznego i w zakresie półprzewodników.

Aneks. Wybrane inicjatywy ze wspólnych projektów brytyjsko-niemieckich załączonych do Traktatu o przyjaźni i współpracy dwustronnej

1. Odbudowa Ukrainy

- Wspólne działania na rzecz reform, odbudowy i odporności Ukrainy
- Koordynacja wsparcia humanitarnego, rozwojowego i pokojowego

2. Współpraca obronna (wdrożenie porozumienia obronnego Trinity House)

- Rozwój zdolności precyzyjnych uderzeń dalekiego zasięgu (ponad 2000 km) w ramach projektu European Long Range Strike Approach (ELSA)
- Współpraca w zakresie bezzałogowych systemów powietrznych i interoperacyjności sił powietrznych
- Partnerstwo sił lądowych (m.in. systemy artyleryjskie RCH 155, kołowe transportery opancerzone Boxer)
- Współpraca podwodna, w tym wspólne szkolenia załóg samolotów P-8 i zakupy torped Sting Ray

3. Wzmocnienie współpracy przemysłów obronnych i eksportowej

- Wspólne przetargi i kampanie eksportowe
- Rozwój kooperacji w ramach forum przemysłu obronnego Wielkiej Brytanii i RFN

4. Wdrożenie planu działania przeciwko nielegalnej migracji

- Skuteczniejsza walka z przemytem migrantów dzięki wzmocnieniu kooperacji organów ścigania i wymiarów sprawiedliwości oraz usprawnieniu procedur powrotowych
- Wprowadzenie w RFN przepisów penalizujących wspieranie nielegalnej migracji do Wielkiej Brytanii
- Lepsza koordynacja działań policyjnych i prokuratorskich przeciwko zorganizowanym grupom przestępczym zajmującym się handlem ludźmi i przemytem migrantów

- Współpraca w ramach forów regionalnych (Grupa z Calais, proces berliński)
- Wzajemne wsparcie w zarządzaniu systemami migracyjnymi i zabezpieczeniu granic

5. Strategiczne partnerstwo naukowo-technologiczne

- Współpraca w zakresie technologii kwantowych, sztucznej inteligencji, rozwiązań cyfrowych, półprzewodników, zdolności kosmicznych i zrównoważonej energetyki

6. Projekty infrastruktury energetycznej Morza Północnego

- Rozwój połączeń energetycznych i projektów wodorowych

7. Utworzenie grupy zadaniowej ds. bezpośredniego połączenia kolejowego Berlin–Londyn

8. E-bramki (e-gates)

- Wprowadzenie ułatwień dla obywateli brytyjskich w podróżach do RFN

9. Wymiana szkolna i mobilność obywateli

- Wprowadzenie bezwizowych podróży grup szkolnych
- Powołanie wspólnej grupy eksperckiej ds. mobilności

10. Współpraca biznesu

- Promowanie kooperacji między firmami niemieckimi i brytyjskimi (m.in. poprzez Business-Government Forum) i identyfikowanie obszarów o znacznym potencjale wzrostu

11. Strategiczne partnerstwo w zapobieganiu konfliktom i w stabilizacji

12. Stabilizacja Bałkanów Zachodnich

- Wspólne inicjatywy wobec regionu w ramach procesu berlińskiego
- Wsparcie dla bezpieczeństwa i integracji euroatlantyckiej regionu

13. Współpraca na kierunku indopacyficznym

- Koordynacja w zakresie bezpieczeństwa morskiego i regionalnego
- Wspólne inicjatywy gospodarcze i klimatyczne

14. Partnerstwo w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom biologicznym

- Wymiana doświadczeń, obrona przed bronią biologiczną i bioterroryzmem, przygotowania systemowe do reagowania na patogeny skrajnie chorobotwórcze
- Wspólne ćwiczenia

15. **Strategiczne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju**

- Budowanie sojuszy w celu realizacji Agendy 2030
- Organizacja corocznego Dialogu Rozwojowego, m.in. w celu wspierania państw Globalnego Południa

16. **Edukacja, kultura, sport**

- Zwiększanie liczby wymian szkolnych
- Wznowienie prac dwustronnej Komisji ds. Kultury i Edukacji

17. **Współpraca instytucji finansowych**

- Pogłębianie powiązań rynkowo-kapitałowych pomiędzy instytucjami brytyjskimi (British Business Bank, National Wealth Fund, British International Investment) a niemieckim państwowym bankiem rozwoju (KfW)

Źródło: *Friendship and Bilateral Cooperation Treaty: The 17 Projects the UK and Germany will deliver together*, 17.07.2025, gov.uk.